

Т. О. Меліхова,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку, аналізу, оподаткування та аудиту,
Запорізька державна інженерна академія*

ВДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІЙ ТА ЗАВДАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

T. Melikhova,

Cand. Sci. (Econ.), associate professor of Accounting and Auditing Department
of Zaporizhzhia State Engineering Academy

THE IMPROVEMENT OF ECONOMIC SAFETY FUNCTIONS AND TASKS AT ENTERPRISES

У роботі запропоновано визначення функцій забезпечення зовнішньої та внутрішньої економічної безпеки підприємства. Подано функції забезпечення зовнішньої економічної безпеки підприємства: захисну, інформаційну, антикризову, сприяння, стабілізаційну, адаптивну. Охарактеризовано функції забезпечення внутрішньої економічної безпеки підприємства, а саме: захисну, інформаційну, антикризову, сприяння, стабілізаційну (або рівноважну), адаптивну, ресурсозабезпечуючу (або ощадну), нормативну, інструктивну. До кожної функції розроблено завдання забезпечення зовнішньої та внутрішньої економічної безпеки підприємства. Обґрунтована мета забезпечення зовнішньої та внутрішньої економічної безпеки підприємств.

In the work defined the functions of providing external and internal economic security of the enterprise. There proposed functions of providing the external economic security of the enterprise: protective, informational, anti-crisis, promotion, stabilization, adaptive. In the article also proposed functions of providing the internal economic security of the enterprise: protective, information, anti-crisis, promotion, stabilization (or equilibrium), adaptive, resource-providing (or saving), normative, instructional. For the each function developed the task of providing external and internal economic security of the enterprise. There also substantiated the purpose of providing external and internal economic safety of enterprises.

Ключові слова: функції, завдання, забезпечення, зовнішня економічна безпека підприємства, зовнішня економічна безпека підприємства.

Key words: functions, tasks, management, external economic security of the enterprise, internal economic safety of the enterprise.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сутність економічної безпеки підприємства можна розкрити через її функції. Економічна безпека підприємства є складною багаторівневою системою гармонійної взаємодії всіх її елементів, оскільки її стан мінливий, то вона повинна ґрунтуватись на науковій концепції, а для цього потрібно дослідити ступінь її захисту від внутрішніх та зовнішніх загроз, що можливо тільки через виконання функцій економічної безпеки підприємства.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Забезпечення фінансової безпеки промислового підприємства досліджували такі науковці: Васильців Т.Г., Вівчар О.І., Горячева К.С., Єрмошенко М.М., Картузов Є.П., Климчук С.В., Ліпкан В.А., Пігуль Н.Г., Покропивний С.Ф., Радзівіло І.В., Сметанюк О.А., Філіппова С.В., Халіна О.В., Хоменко О.А., Черемушкин А.В., Шликов В.В., Штангрет А.М. Однак функції та завдання забезпечення економічної безпеки підприємств у працях вчених висвіт-

лено недостатньо, немає одностайної точки зору на їх зміст та перелік.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Удосконалити функції та завдання забезпечення економічної безпеки підприємств.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

"Тлумачний словник сучасної української мови" за редакцією І.М. Забіяки визначає "функцію" як явище, що залежить від іншого, основного явища і є формою його вияву, здійснення [1, с. 475]. Великий тлумачний словник сучасної української мови за редакцією В.Т. Буцел стверджує, що функцією є явище, яке залежить від іншого явища, є формою його виявлення і змінюється відповідно до його змін; робота кого-, чого-небудь, обов'язок, коло діяльності когось, чогось [2]. Тому, на нашу думку, функцією економічної безпеки підприємства є виконання суб'єктами економічної безпеки підприємства своїх професійних обов'язків, пов'язаних з виявленням, нейтралізацією та захистом від зовнішніх

та внутрішніх загроз. Оскільки у процесі свого функціонування промислове підприємство вступає у економічні відносини із зовнішніми та внутрішніми суб'єктами, а також на його економічну безпеку впливають зовнішні та внутрішні загрози, пропонуємо виділити окремо функції зовнішньої та внутрішньої економічної безпеки підприємства.

Функціями забезпечення зовнішньої економічної безпеки підприємства є виконання суб'єктами своїх професійних обов'язків, пов'язаних із забезпеченням потреб економічної безпеки підприємства при функціонуванні у зовнішньому середовищі, тому виділяємо такі функції:

- захисна — уникнення негативного впливу зовнішніх загроз на економічну безпеку підприємства;
- інформаційна — забезпечення необхідною інформацією про зовнішні загрози економічній безпеці підприємства;
- антикризова — забезпечення антикризовими заходами операційної, економічної та інвестиційної діяльності підприємства для попередження та усунення зовнішніх загроз економічній безпеці підприємства;
- сприяння — забезпечення урахування фінансових інтересів підприємства при взаємодії із зовнішніми суб'єктами для попередження негативного впливу на економічну безпеку підприємства;
- стабілізаційна (або рівноважна) — ведення операційної, економічної та інвестиційної діяльності підприємства, на підставі розробленої економічної стратегії, для нівелювання впливу загроз зовнішнього середовища на економічну безпеку підприємства;
- адаптивна — пристосування операційної, економічної та інвестиційної діяльності підприємства та його персоналу до впливу зовнішніх загроз на економічну безпеку підприємства.

Метою забезпечення зовнішньої економічної безпеки підприємств є забезпечення економічної безпеки об'єктів підприємств його суб'єктами за допомогою інструментів і методів та базових принципів для подолання загроз та негативних впливів зовнішнього середовища.

Для досягнення мети забезпечення зовнішньої економічної безпеки підприємств можна виділити завдання, які потрібно виконати:

- захист фінансових інтересів підприємства у процесі здійснення фінансових відносин із його зовнішніми суб'єктами; протистояння реальним та потенційним загрозам, які існують у зовнішньому середовищі, при здійсненні операційної, економічної та інвестиційної діяльності; взаємодія з правоохоронними органами з питань запобігання рейдерству, грінмейлу, кардингу та протидія іншим незаконним посяганням на власність підприємства; організація умов для безпечної роботи співробітників підприємства при співпраці з зовнішніми суб'єктами; захист від несанкціонованого доступу та припинення розповсюдження конфіденційної, комерційної, економічної інформації; обмеження зовнішнього доступу, забезпечення недоторканності та охорона цілісності майна, фінансових та інформаційних ресурсів і збереження майнових прав власника;
- моніторинг, збір, систематизація та обробка всіх видів інформації про діяльність контрагентів, яка може

спричинити загрозу економічній безпеці підприємства, у процесі здійснення операційної, економічної та інвестиційної діяльності підприємства та неналежного виконання зовнішніми суб'єктами своїх договірних зобов'язань;

- своєчасне виявлення, попередження, запобігання, нейтралізація, усунення, локалізація реальних та потенційних загроз фінансовим інтересам підприємства, які існують або можуть виникнути у зовнішньому середовищі у процесі взаємодії з зовнішніми суб'єктами; зниження можливості виникнення ризиків та своєчасне виявлення порушень у процесі здійснення операційної, економічної та інвестиційної діяльності при взаємодії з зовнішніми суб'єктами; виявлення можливих небезпек при укладанні договорів з контрагентами та виконанні ними договірних зобов'язань; оперативне реагування на загрози, які виникають у зовнішньому середовищі, для мінімізації або уникнення шкоди;

— лобіювання комерційних та фінансових інтересів підприємства при укладанні договорів з контрагентами та виконанні ними своїх договірних зобов'язань; сприяння урахуванню фінансових інтересів підприємства при внесенні змін до законодавчих актів або залученні інвестицій для захисту від негативного впливу та підвищення ефективності його діяльності;

— здатність розробляти й проводити стратегію у зовнішньому середовищі для підтримки стабільного фінансового стану підприємства; забезпечення стабільності функціонування та розвитку операційної, економічної та інвестиційної діяльності підприємства в умовах коливання нестійкого зовнішнього середовища;

— адаптація системи функціонування підприємства до мінливих умов зовнішнього середовища з метою використання нових технологій та захисту підприємства від виявлених загроз; швидке реагування на появу небезпек та гнучка зміна тактики ведення бізнесу.

Функціями забезпечення внутрішньої економічної безпеки підприємства є виконання суб'єктами своїх професійних обов'язків, пов'язаних із забезпеченням потреб економічної безпеки підприємства при функціонуванні у внутрішньому середовищі, а саме:

- захисна — забезпечення захисту економічної безпеки підприємства від внутрішніх загроз;
- інформаційна — забезпечення необхідною інформацією керівництва про внутрішні загрози економічній безпеці підприємства;
- антикризова — забезпечення антикризовими заходами операційної, економічної та інвестиційної діяльності підприємства для попередження та усунення внутрішніх загроз економічній безпеці підприємства;
- сприяння — забезпечення урахування фінансових інтересів підприємства при взаємодії із внутрішніми суб'єктами для попередження негативного впливу на економічну безпеку підприємства;
- стабілізаційна (або рівноважна) ведення операційної, економічної та інвестиційної діяльності підприємства, на підставі розробленої економічної стратегії, для нівелювання впливу загроз внутрішнього середовища на економічну безпеку підприємства;
- адаптивна — пристосування операційної, економічної та інвестиційної діяльності підприємства та його персоналу до впливу внутрішніх загроз на економічну безпеку підприємства;

— ресурсозабезпечувальна (або ощадна) — забезпечення фінансовими ресурсами операційної, економічної та інвестиційної діяльності підприємства та його економічної безпеки;

— нормативна — забезпечення внутрішніми нормативними стандартами внутрішніх суб'єктів управління економічною безпекою підприємства;

— інструктивна — розробка внутрішніх інструктивних документів для забезпечення економічної безпеки підприємства.

Метою забезпечення внутрішньої економічної безпеки підприємств є забезпечення економічної безпеки об'єктів підприємств його суб'єктами за допомогою інструментів і методів на підставі принципів подолання загроз та негативних впливів внутрішнього середовища.

Для досягнення мети забезпечення внутрішньої економічної безпеки підприємств можна виділити завдання, які потребують обов'язкового виконати:

— захист фінансових інтересів підприємства у процесі здійснення фінансових відносин з його внутрішніми суб'єктами; протистояння реальним та потенційним загрозам, які існують у внутрішньому середовищі, при здійсненні операційної, економічної та інвестиційної діяльності; взаємодія з правоохоронними органами з питань запобігання шахрайству персоналу та протидія іншим незаконним посяганням на власність підприємства; організація умов для безпечної роботи співробітників підприємства; оперативне реагування на загрози, які формуються у внутрішньому середовищі для мінімізації або уникнення шкоди; захист від несанкціонованого доступу та припинення розповсюдження конфіденційної, комерційної, економічної інформації; протидія внутрішньому доступу без дозволу, забезпечення недоторканності та охорона цілісності майна, фінансових та інформаційних ресурсів під час їх зберігання та руху, сприяння збереженню майнових прав власника;

— моніторинг, збір, систематизація та обробка всіх видів інформації про діяльність персоналу, яка може спричинити загрозу економічній безпеці підприємства, у процесі здійснення операційної, економічної та інвестиційної діяльності підприємства та належного виконання своїх професійних обов'язків його персоналом;

— своєчасне виявлення, попередження, запобігання, нейтралізація, усунення, локалізація реальних та потенційних загроз фінансовим інтересам підприємства, які існують або можуть виникнути у внутрішньому середовищі у процесі взаємодії з внутрішніми суб'єктами; зниження можливості виникнення ризиків та нівелювання їх впливу у процесі здійснення операційної, економічної та інвестиційної діяльності; виявлення можливих небезпек при укладанні трудових договорів та договорів про матеріальну відповідальність з персоналом; застосування сукупності заходів, спрямованих на запобігання укладання збиткових угод, які можуть призвести до банкрутства підприємства; протидія доведення підприємства до кризового стану;

— лобіювання фінансових інтересів підприємства при укладанні трудових договорів та договорів про матеріальну відповідальність з персоналом; сприяння урахуванню фінансових інтересів підприємства при внесенні змін у внутрішні положення підприємства або залученні додаткових коштів від акціонерів для захисту від нега-

тивного впливу та підвищення ефективної його діяльності;

— здатність розробляти й проводити стратегію у внутрішньому середовищі для підтримки стабільного фінансового стану підприємства, належного рівня ділової активності, рентабельності, ліквідності, сприяння незалежності та конкурентоспроможності підприємства; забезпечення стабільності функціонування та розвитку діяльності підприємства в умовах коливання нестійкого внутрішнього середовища;

— оперативна ліквідація наслідків катастроф, координація роботи персоналу та керування пристосування діяльності підприємства до надзвичайних умов, швидке подолання наслідків завданої шкоди та оперативне відновлення роботи підприємства; пристосування системи функціонування підприємства до мінливих умов внутрішнього середовища з метою використання нових технологій та захисту підприємства від виявлених загроз; адаптація діяльності підприємства до незначних коливань внутрішнього середовища, швидке реагування на появу небезпек та гнучка зміна організаційної системи управління;

— оптимальне забезпечення та використання фінансових ресурсів для здійснення операційної, економічної та інвестиційної діяльності підприємства; ефективне використання фінансових ресурсів на економічну безпеку підприємства запобігання їх перевитрат;

— здійснення вибору методики оцінювання економічної безпеки підприємства та встановлення граничних значень з урахуванням специфіки роботи підприємства; вибір методики аналізу показників фінансового стану, рівня ділової активності, рентабельності, ліквідності, ймовірності банкрутства та встановлення їх граничних значень з урахуванням специфіки роботи підприємства; розробка внутрішніх стандартів перевірки економічної безпеки підприємства; розробка плану перевірки економічної безпеки підприємства;

— розробка посадових інструкцій з визначенням прав, обов'язків та відповідальності, встановлення центрів відповідальності; складання положення про відділ економічної безпеки підприємства.

ВИСНОВКИ

Функціями забезпечення зовнішньої економічної безпеки підприємства є виконання суб'єктами своїх професійних обов'язків, пов'язаних з забезпеченням потреб економічної безпеки підприємства при функціонуванні у зовнішньому середовищі, тому виділяються такі функції: захисна, інформаційна, антикризова, сприяння, стабілізаційна, адаптивна. До кожної функції розроблено завдання забезпечення зовнішньої економічної безпеки підприємства (рис. 1).

Функціями забезпечення внутрішньої економічної безпеки підприємства є виконання суб'єктами своїх професійних обов'язків, пов'язаних з забезпеченням потреб економічної безпеки підприємства при функціонуванні у внутрішньому середовищі, відповідно запропоновані такі функції: захисна, інформаційна, антикризова, сприяння, стабілізаційна (або рівноважна), адаптивна, ресурсозабезпечувальна (або ощадна), нормативна, інструктивна. До кожної функції розроблено завдання забезпечення внутрішньої економічної безпеки підприємства.

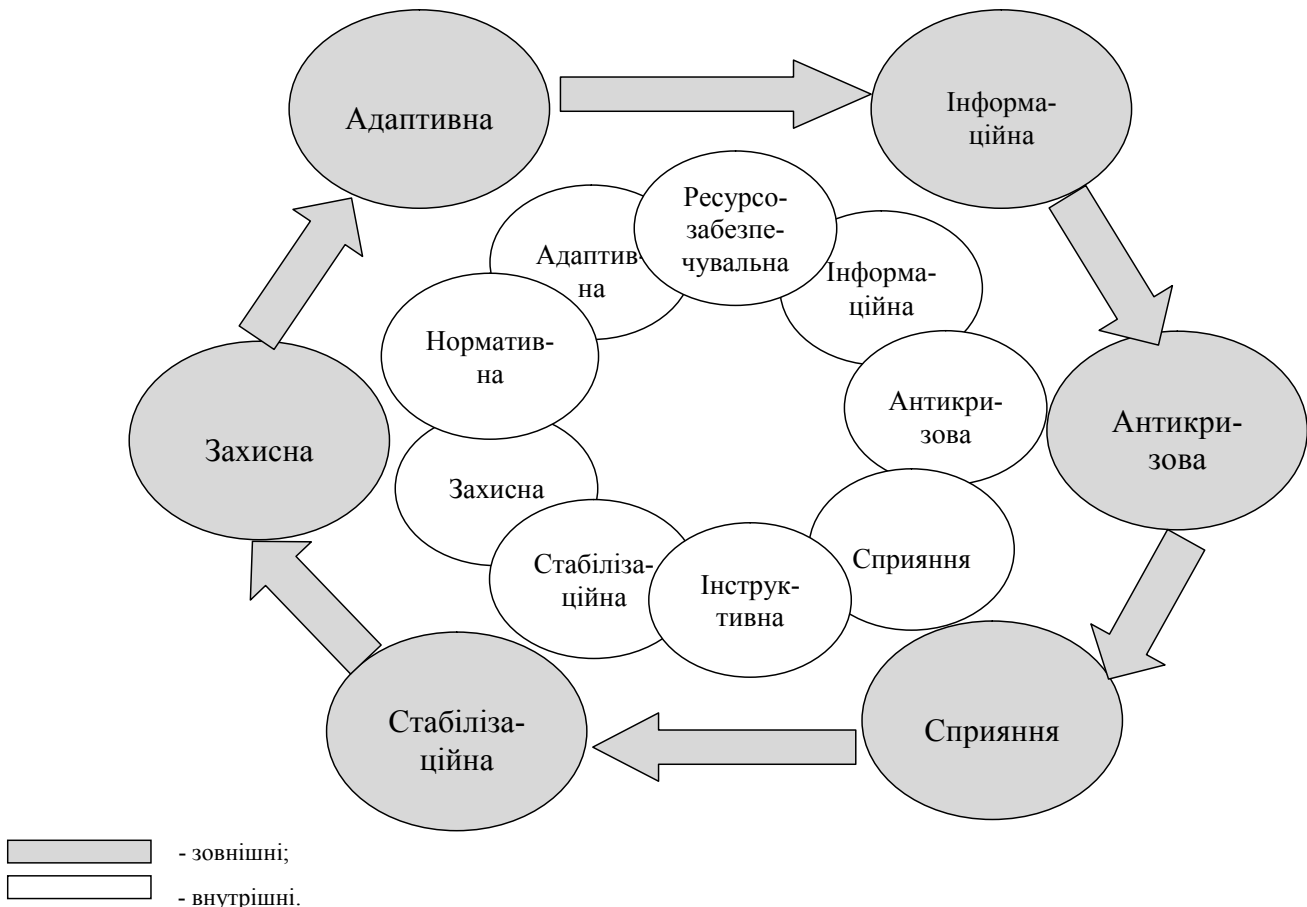

Рис. 1. Запропоновані зовнішні та внутрішні функції забезпечення економічної безпеки підприємства

Виходячи з обґрунтованих функцій, можна констатувати, що всі функції забезпечення економічної безпеки підприємства важливі для підприємства та тісно взаємодіють між собою, переходячи одна в одну.

Література:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. — К.; Ірпінь: ВТФ "Перун", 2005. — 1728 с.
2. Тлумачний словник сучасної української мови: близько 50000 сл. / [уклад. І.М. Забіяка]. — К.: Арій, 2007. — 512 с.
3. Шлыков В.В. Экономическая безопасность предприятия / В. Шлыков // РИСК. — 1997. — № 6. — С. 61 — 63.
4. Ліпкан В.А. Безпекознавство: Навч. посібник. / В.А. Ліпкан- К.: Європ. ун-т, 2003. — 208 с.
5. Горячева К.С. Формування механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства / К.С. Горячева / Менеджер. — 2004. — № 2 (28). — С. 96-103.
6. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення / М.М. Єрмошенко. — К.: КНТЕУ, 2001. — 309 с.
7. Філіппова С.В. Система формування і забезпечення економічної безпеки підприємства / С.В. Філіппова, О.С. Дашковський // ЕКОНОМІКА: реалії часу. — 2012. — №2(3). — С. 17—23.
8. Климчук С.В. Финансовое пространство и его интеграционные приоритеты / С.В. Климчук // Економічний вісник Донбасу. — 2012. — № 2 (28). — С. 76—81.

References:

1. Busel, V.T. (2005), Velykyy tлумachnyy slovnyk suchasnoyi ukrayinskoyi movy [The Great Tlumachny Dictionary of the Sushyasno Ukrainskoi Moivi], VTF "Perun", Kyiv, Ukraine.
2. Zabyaka, I.M. (2007), Tлумachnyy slovnyk suchasnoyi ukrayinskoyi movy: blyzko 50000 sl., [An Explanatory Dictionary of Modern Ukrainian Language: About 50,000 Sl.], Ariy, Kyiv, Ukraine.
3. Shlykov, V.V. (1997), "Economic security of the enterprise", RISK, vol. 6, pp. 61—63.
4. Lipkan, V.A. (2003), Bezpekoznavstvo, [Secure science], Yevrop. un-t, Kyiv, Ukraine.
5. Horyacheva, K.S., (2004), "Formation of the mechanism of financial security of the enterprise", Menedzher, vol. 2 (28), pp. 96-103.
6. Yermoshenko, M.M. (2001), Finansova bezpeka derzhavy: natsionalni interesy, realni zahrozy, stratehiya zabezpechennya, [Financial security of the state: national interests, real threats, strategy of providing], KNTEU, Kyiv, Ukraine.
7. Filyppova, S.V. and Dashkovskyy, O.S. (2012), "System of formation and maintenance of economic safety of the enterprise", EKONOMIKA: reali y chasu, vol. 2(3), pp. 17—23.
8. Klimchuk, S.V. (2012), "Financial space and its integration priorities", Yekonomichnyy visnik Donbasu, vol. 2 (28), pp. 76—81.

Стаття надійшла до редакції 05.02.2018 р.